

AZƏRBAYCANDA STARTAP HƏRƏKATI

Pərvin MƏMMƏDZADƏ,
iqtisad elmləri namizədi,
EnterpriseAzerbaijan portalının rəhbəri

Azərbaycanda startap hərəkatı

Pərvin MƏMMƏDZADƏ,
iqtisad elmləri namizədi
EnterpriseAzerbaijan portalının rəhbəri

Dünya iqtisadi birliyində innovativ inkişaf mövzusu getdikcə daha çox populyarlıq qazanır. Hal-hazırda iqtisadi inkişafın əsas mənbələrindən biri yeni bazarlar, texnologiyalar, məhsullar və xidmətlər yaratmaq istəyi ilə xarakterizə olunan "start-up" kimi bir fenomendir. Kiçik innovativ şirkətlərin uğurlu kəmiyyət və keyfiyyət artımı tarazlı iqtisadiyyata nail olmağa kömək edir və bütün iqtisadiyyatın hərəkat vektorunu müəyyənləşdirir. Milli iqtisadiyyatın formalaşması və fəaliyyət göstərməsinin əsas vəzifəsi, iqtisadiyyatın dinamik inkişafı, intellektual kapitalın yaradılması və ölkənin innovativ inkişafı üçün əsas bir işə çevrilən startapların inkişaf etdirilməsidir.

Son illər Azərbaycanda müxtəlif strukturlar innovativ layihələrin və startapların dəstəklənməsinə xüsusi əhəmiyyət verməyə başlamışdır. Bu addımlar arasında İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin Vergi Məcəlləsinə əsasən startaplar üçün vergi güzəştlərinin həyata keçirilməsi, Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi tərəfindən startap şəhadətnaməsini təqdim etməsi, bir sıra müvafiq strukturların yaradılması, "500 Startup"-ın ölkəyə cəlb edilməsi, Azercell-in nəznindəki Barama İnnovasiya Mərkəzi daxilində keçirilən tədbirlər və INNOLAND inkubasiya və sürətləndirmə mərkəzinin istifadəyə verilməsi qeyd olunmalıdır.

Bununla yanaşı, ölkədə startap və innovativ ideyaları inkişaf etdirmək üçün, EnterpriseAzerbaijan.com portalı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə təsdiqlənən "Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"nin 3.1.1-ci "İnvestisiya məlumat bankının inkişafı və mütəmadi təhlil ilə əlaqələndirilməsi" tədbirinin icrası ilə əlaqələndirilmiş şəkildə hazırlanmışdır [1].

EnterpriseAzerbaijan.com gənclərin ideyalarını dəstəkləməyi hədəfləyən və innovativ ideyaların çeşidlənməsi, habelə innovativ məhsulların və qabaqcıl texnologiyaların inkişafı və təkmilləşdirilməsinə xidmət edən bir iş inkubasiya və sürətləndirmə portalıdır. Portalda, həmçinin, mühəndislik və proqramlaşdırma, məlumat analitikası və mühasibatlıq üzrə təlimlər verilir.

EnterpriseAzerbaijan.com portalının məqsədi ölkənin investisiya cəlbediciliyini daha da yüksəltmək və iqtisadiyyatın inkişafı üçün alternativ maliyyələşmə mənbələrindən istifadə imkanlarını artırmaqdır. Portal mütəmadi yenilənən, istifadəyə rahat, əlçatan, təhlükəsiz, sürətli və əlverişli platforma olaraq, Azərbaycan Respublikasında hazırlanan investisiya layihələri, aktivlər, təbii resurslar və investisiya imkanları haqqında məlumatları özündə əks etdirir. Portalda yaradılmış bir sıra əsas imkanlar aşağıdakılardır:

İnvestisiya layihələri - İncətorları mövcud investisiya layihələri ilə tanış edir;

Startap layihələri - Azərbaycanın startap layihələri burada cəmlənir;

İdeya satışı - Müxtəlif ideyaların maliyyələşmə mənbəyi tapmasına yardım edir;

Özəlləşdirmə layihələri - İncətorların özəlləşdirmə aparması üçün layihələr təqdim edir;

Torpaq satışı - Biznes fəaliyyəti üçün torpaq sahələrinin satışını təqdim edir;

Əmlak satışı - Daşınmaz əmlakın satışını reallaşdırır;

Səhm satışı - Səhm bazarına açılan pəncərədir;

Hazır biznes satışı - Hazır biznesləri əldə etmək imkanı.

Azərbaycanın layihələri ilk dəfə olaraq portal üzərindən kraudfanding, kraudinvestinq,

toxum investor, mələk investor, vençur investor və digər alətlərdən istifadə edərək bütün dünyadan sərmayə cəlb edilməsinə şərait yaradıb. Hazırda, EnterpriseAzerbaijan.com portalı aşağıdakı “kraudfanding” şəbəkələri ilə integrasiya prosesinə başlayıb: “Kickstarter”- kreativ ideyalar üçün; “İndieGOGO”- istənilən növ layihələr üçün; “GoFundMe”- istənilən növ layihələr üçün; “Onemission”- istənilən növ layihələr üçün; “Youcaring”- sosial və tibbi layihələr üçün; “Crowdsupply”- qeyri-adi texnoloji ideyalar üçün; “Crowdfunder”- vençur kapitalist maliyyələşməsi üçün; “Experiment”- elmi ideyalar üçün; “Chuffed”-sosial xarakterli layihələr üçün; “Planeta.ru”- istənilən növ layihələr üçün [2].

Həmçinin, EnterpriseAzerbaijan.com portalı “toxum investor”larla əlaqə qurmaqdadır. “Toxum investor” layihələrinin ilkin maliyyələşməsinə təmin edən və əvəzində promoter (xidmət təmsilçisi) ilə bərabər paya sahib olan investordlardır. Bu investisiya növü ən riskli investisiya olaraq qiymətləndirilir və əsasən promotərə (xidmət təmsilçisinə) və layihəyə maksimal dərəcədə güvənən şəxslər tərəfindən təklif edilir. EnterpriseAzerbaijan.com portalı toxum investisiyaları təmin edən bu platformalarla əməkdaşlığa dair danışıqlar aparır. Seedrs - Böyük Britaniyanın Seedrs Limited (“Seedrs”) şirkətinə məxsus platforma layihə sahibləri və investorların ilkin maliyyələşmə istiqamətində qarşılıqlı əlaqəsini təmin etmək məqsədi ilə fəaliyyət göstərir və onlayn kapital portfellerinin yaradılmasına şərait yaradır. Həmçinin, SeedInvest - ABŞ-a məxsus öncədən yoxlanılmış daha az riskli startaplara ilkin maliyyənin cəlb edilməsini təmin edən platforma 2013-cü ildən fəaliyyət göstərir [2].

Azərbaycanda startapların inkişafını dəstəkləmək və kommersiyalaşdırma proseslərinin uğurla həyata keçirmək üçün beynəlxalq təcrübə mübadiləsini gücləndirmək, yüksək potensiala malik startap müəssisələrinin beynəlxalq ambisiyalarını artırmaq və beynəlxalq bazara çıxmalarına kömək etmək lazımdır. Belə bir proqramın hazırlanması üçün Azərbaycanda erkən startapların inkişafının ilkin mərhələləri təhlil edilməli və inkişafı üçün üç mərhələni əsas götürülməlidir:

1. Toxumdan əvvəl mərhələ - ideyaların inkişafı. Bu mərhələnin nəticəsi müştəriyə və investora yönəldilmiş bir iş planı, məhsul, xidmət və ya texnologiya təqdimatları ilə bazara getmək strategiyasını əhatə edən bir iş qərarı olmalıdır.

2. Toxum mərhələsi - məhsulun erkən hazırlanması və prototipləşdirilməsi. Buraya toxum maliyyələşdirilməsi, iş fikri doğrulaması, müştəri ilə əlaqə, yer seçimi və şəbəkə inkişafı daxildir. Bu mərhələnin nəticəsi bir prototip, müştəridən maraq və ya tələbin təsdiqlənməsi, məhsul inkişaf planı, təşkilatın inkişaf planı və daha ətraflı iş planını əhatə edən bir konsepsiya ifadəsi olmalıdır.

3. Başlanğıc mərhələsi - istehsal və ya xidmət, satış, marketinq, təşkilatın inkişafı və strategiyanın hazırlanması. Buradan əldə olunan nəticə bir məhsul və ya xidmətin hazır olması, müştəri bazasının artması, bir təşkilatın varlığı və böyümə strategiyası deməkdir. İnkişafın sürətlənməsi əsasında əldə edilmiş bilik və liderlik bacarıqlarından asılıdır.

İnkubator mərkəzləri dövlət və özəl universitetlərdə də mövcuddur, məsələn, Bakı Mühəndislik Universitetinin texnoparkı, Qərbi Kaspi Universitetinin texnoparkı, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin nəzdindəki EAZI Başlanğıc Mərkəzi, Beynəlxalq Məktəbin startap klubu (ADİU) və nəhayət, ADA Universitetin İnnovasiya Laboratoriyası. INNOLAND Mərkəzi və Next Step inkubatoru da müxtəlif iştirakçıları bir araya gətirən dövlət-özəl tərəfdaşlığın bir nümunəsidir [3]. Digər özəl biznes inkubator təşəbbüsləri arasında Sosial İnnovasiya Laboratoriyası (SIL), Youth Inc, İdrak Technology, Innova Başlanğıc Fabrikanı və Lotfi Zadeh Texnologiya Mərkəzləri yer alır [4].

Azərbaycan üçün startap inkişaf sahəsi hələ nisbətən yeni bir istiqamətdir. Ölkədə həyata keçirilən layihələr daha çox tətbiqi, tədqiqat xarakteri daşıyır və əsasən hökumət layihələri, donor qrantları çərçivəsində olduqca maliyyələşir. Buna baxmayaraq, son illər ərzində startap layihələrində iştirak edən Azərbaycan tədqiqatçıları kommersiya baxımından cəlbedici bir səviyyədə layihələrini artıq icra ediblər.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli 1138 nömrəli Fərmanı ilə yaradılan "Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"

<http://www.e-qanun.az/framework/34254>

2. EnterpriseAzerbaijan.com portalın əsas məlumat səhifəsi

<http://enterpriseazerbaijan.gov.az/about>

3. INNOLAND Mərkəzinin fəaliyyəti haqqında

<http://innoland.az/>

4. Lotfi Zadeh Texnologiya Mərkəzinin fəaliyyəti haqqında

<https://www.lotfizadeh.az/about>